

Aneta Bednarek

Szkoła Podstawowa nr 31 z Oddziałami Integracyjnymi w Częstochowie

Bohater w lustrzanym odbiciu, czyli... co najważniejsze w reportażu

Komentarz nauczyciela

Pisanie reportażu jest nie lada wyzwaniem. Wymaga zaangażowania, pogłębiania wiedzy o świecie, zainteresowania sprawami aktualnymi, ważnymi dla społeczności. Ma pozytywny wpływ na rozwój empatii. Zanim jednak młody człowiek zdecyduje się na stworzenie pierwszego reportażu, musi poznać tajniki tej formy wypowiedzi. Jak można nie dać takiej możliwości właśnie na lekcji języka polskiego? Jak można nie zachęcić, nie zainteresować tym wyjątkowym tekstem publicystycznym?

Zaproponowane przeze mnie zajęcia stanowią fundament – bazę podstawowych wiadomości na temat reportażu. Najważniejsze jest wprowadzenie w świat tego gatunku – zainteresowanie formą i poruszaną tematyką. Analiza konkretnego przykładu stanowi podkład do dalszej pracy nad reportażem.

Zajęcia wymagają od podopiecznych aktywności, logicznego myślenia, wyciągania wniosków, dostosowane są jednak do ich możliwości i umiejętności. Oddziałują na różne zmysły: wzroku, słuchu, dotyku. Według mnie, takie działania przynoszą najlepsze efekty (pomagają szybciej opanować wiedzę w danym zakresie). Być może fakt, że kompozycja reportażu nie ma ściśle określonych reguł, jeszcze bardziej skłoni uczniów do twórczego działania?

Zajęcia wprowadzają w świat pracy dziennikarskiej. Stanowią zachętę do wnikliwej obserwacji tego, co nas otacza, do zwrócenia uwagi na kwestie aktualne, ważne dla ludzi, skłaniając przy tym do refleksji nad światem.

Czego więcej chcieć? Sądzę, iż wymienione argumenty wystarczą, by przekonać, że warto omówić na zajęciach formę reportażu.

Scenariusz lekcji języka polskiego w oddziale III gimnazjum

Temat: *Bohater w lustrzanym odbiciu, czyli... co najważniejsze w reportażu.*

Czas trwania zajęć: dwie godziny lekcyjne.

Cel ogólny:

- wskazanie celu i funkcji reportażu.

Cele szczegółowe:

a) poznawcze:

- poznanie cech gatunkowych reportażu,
- sformułowanie definicji reportażu;

b) kształcące:

- wymienienie środków masowego przekazu udostępniających reportaże,

- klasyfikowanie reportaży według ustalonych kryteriów,
- wyróżnienie cech poszczególnych typów reportażu,
- doskonalenie umiejętności analizy i interpretacji wybranego reportażu,
- wyszukiwanie potrzebnych informacji w tekście,
- definiowanie pojęć: tytuł, lid, śródtytuł,
- wyrażanie opinii, formułowanie wniosków,
- doskonalenie umiejętności tworzenia spójnej wypowiedzi na dany temat,
- kształcenie umiejętności pisanie reportażu;

c) wychowawcze:

- rozwijanie zainteresowań dziennikarskich,
- zaciekawienie pracą reportera,
- poruszenie zagadnień takich, jak: uzależnienie, narkomania, w nawiązaniu do analizowanego reportażu,
- dbałość o poprawność wypowiedzi i kulturę słowa,
- szanowanie opinii innych osób,
- docenianie możliwości rówieśników,
- doskonalenie umiejętności współpracy w grupie,
- integracja zespołu klasowego.

Metody pracy: słowna, problemowa, aktywizująca i eksponująca działania uczniów; dyskusja; mapa myśli; praca z tekstem.

Formy pracy: indywidualna, zespołowa, całościowa.

Materiały i środki dydaktyczne: reportaż Aldony Kaszubskiej *Powrót między żywych*, rozsypanka wyrazowa, elementy schematów (do zawieszenia na tablicy), karty pracy, ćwiczenia redakcyjne, słownik języka polskiego, podręcznik, ulotka informacyjna *Rady dla piszących – etapy powstawania reportażu*, karty zadaniowe (praca domowa).

Bibliografia:

1. Bobiński W.: *Świat w słowach i obrazach. Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego* 3. WSiP, Warszawa 2011.
2. Kaszubska A.: *Powrót między żywych*. „Cogito” 2005, nr 20/05 (249), s. 18 – 20.
3. Surdej B., Surdej A.: *Ćwiczenia redakcyjne*. WSiP, Warszawa 2006.

Przebieg lekcji

A. Wprowadzenie:

a) Sprawy organizacyjne.

b) Wprowadzenie – zainteresowanie tematyką zajęć. Wypowiedź nauczyciela: Na dzisiejszej lekcji poznacie gatunek dziennikarski, którego niezwykłość polega na tym, że łączy publicystykę z literaturą piękną. Cóż to za gatunek? Będziecie mogli się dowiedzieć, uporządkowując rozsypankę wyrazową.

Rozdanie zespołom dwuosobowym kart pracy nr 1 (załącznik 1).

- c) Odgadnięcie hasła rozsypanki – grupa, która najszybciej rozwiąże zadanie, przedstawia pozostałym rozwiązanie (najpierw jedna osoba odczytuje hasła pomocnicze, a potem druga zapisuje na tablicy hasło główne).
- d) Zapoznanie z celami lekcji; zapisanie tematu.

B. Część właściwa:

- a) Swobodne wypowiedzi uczniów na temat reportaży. Zwrócenie uwagi, w jakich środkach masowego przekazu można znaleźć tę formę publicystyczną – dokonanie podziału reportaży ze względu na miejsce publikacji.

Wraz z uzyskiwanymi informacjami tworzenie na tablicy schematu (załącznik 2) – zawieszenie przez uczniów *chmury* z hasłem *reportaż* oraz *chmurek* z nazwami poszczególnych typów reportażu; dołączenie symboli kojarzonych z określonym rodzajem reportażu – załącznik 2a).

- b) Analiza wybranych reportaży:

- projekcja fragmentu wybranego reportażu telewizyjnego (np. z cyklu *Efekt domina*¹);
- wysłuchanie fragmentu reportażu radiowego (np. *Książka jest do czytania*)²;
- przeczytanie dowolnego reportażu w gazecie młodzieżowej.

- c) Wymienienie najważniejszych cech reportażu: prasowego, radiowego i telewizyjnego (ze szczególnym uwzględnieniem różnic w sposobie oddziaływania na odbiorcę) – zapisanie ich w podpunktach na schemacie.

- d) Dokonanie podziału reportaży ze względu na tematykę – podanie przykładów (naukowy, muzyczny, sportowy, wojenny, społeczny, podróżniczy...).

Stworzenie na tablicy drugiego schematu – zawieszenie *chmury* z hasłem *reportaż*, dopisanie kolorową kredą wymienionych odmian gatunkowych reportażu (załącznik 3) i dołączenie do nich odpowiednich rysunków-symboli (załącznik 3a).

- e) Nawiązanie do tekstu przeczytanego przez uczniów w domu (reportaż Aldony Kaszubskiej *Powrót między żywych* – załącznik 4):

- Ustalenie, jaki typ reportażu reprezentuje tekst.
- Refleksje uczniów na temat poznanego reportażu.
- Poruszenie kwestii oscylujących wokół problemu uzależnienia, narkomanii.

- f) Analiza tekstu (praca w grupach):

- Przypomnienie zasad pracy w zespole.
- Podział na grupy (nauczyciel wybiera, kto będzie w danym zespole; dobór wiąże się z działaniem mającym na celu umożliwienie każdemu uczniowi odniesienie sukcesu: pozytywne wykonanie zadania).
- Rozdanie kart pracy (każda grupa otrzymuje po jednym zadaniu (załącznik 5), które analizuje; po upływie ustalonego czasu przedstawiciele zespołów omawiają przygotowane treści).

(W razie potrzeby nauczyciel naprowadza, koryguje. Pozwala też innym uczestnikom zajęć uzupełnić treści, jeśli zostały przez prezentujących pominięte.)

- g) Polecenie: Na podstawie przeanalizowanego reportażu wymieńcie cechy tego gatunku (uogólnienie treści).

¹ Dostępny w Internecie, na YouTube.

² Patrz: <https://www.polskieradio.pl/80/1007/Artykul/600961,Ksiazka-jest-do-czytania-Magda-Skawinska>.

h) Informacja dodatkowa dla uczestników zajęć:

*Reportaż nie ma ściśle określonej kompozycji. Najczęściej jednak odpowiada na pięć podstawowych pytań: kto? co? gdzie? kiedy? dlaczego? i opiera się na autentycznych wydarzeniach. **Każdy reportaż musi mieć bohatera.** Owszem, istotny jest intrygujący, aktualny temat, ale najważniejsze, aby był ukazany przez pryzmat konkretnego bohatera (którym może być: człowiek będący zarówno pozytywnym, jak i negatywnym bohaterem, grupa czy też zwierzę).*

i) Zwrócenie uwagi na sposób porządkowania treści w analizowanym reportażu, na występujące elementy: tytuł, lid, śródtytuły (określenie funkcji każdego z nich).

*(**Tytuł** jest reklamą tekstu; musi zachęcać do zapoznania się z dalszą treścią. **Lid** – zapowiedź tekstu; oryginalne, krótkie i rzeczowe wprowadzenie do treści tekstu w myśl hasła: „Mało słów, wiele treści”. Ma na celu zachęcić do dalszego czytania. **Śródtytuły** – dzielą tekst na części. Muszą być ciekawe i nawiązywać do fragmentów, których dotyczą. Mogą to być: pojedyncze wyrazy, równoważniki zdań, krótkie zdania.)*

j) Ćwiczenia redakcyjne:

- Zmień mało atrakcyjne tytuły na bardziej przykuwające uwagę, ciekawsze:

– *Na zajęciach*
– *Wyniki Ogólnopolskiego Konkursu z Matematyki*
– *Przebieg egzaminu gimnazjalnego*

- Pamiętając, że lid stanowi początek sukcesu, przeczytaj poniższe tematy reportażu, wybierz jeden z nich i przygotuj jego zapowiedź.

Temat: *Oddanie do użytku basenu w naszej szkole.*

Lid:

Temat: *Zbliża się koncert znanego piosenkarza.*

Lid:

Temat: *Spotkanie z pisarzem.*

Lid:

- Zredaguj tytuł, zapowiedź tekstu i co najmniej 4 śródtytuły reportażu³:

Tematyka reportażu: *Z perspektywy zatłoczonego szkolnego korytarza, czyli o tym, co dzieje się na przerwie.*

Tytuł:

Zapowiedź tekstu – lid:

Śródtytuły:

k) Analiza wykonanych ćwiczeń.

C. Podsumowanie:

a) Zdefiniowanie pojęcia *reportaż*. Porównanie wypowiedzi uczniów z definicją słownikową.

b) Pytanie nauczyciela: Jak rozumiecie określenie ujęte w temacie zajęć: *Bohater w lustrzanym odbiciu*? Jakie to ma odniesienie do reportażu? – swobodne wypowiedzi podopiecznych.

³ Ćwiczenie zaczerpnięte z książki: B. Surdej, A. Surdej: *Ćwiczenia redakcyjne*. WSiP, Warszawa 2006, s. 154.

- c) Ocena aktywności uczniów.
- d) Zadanie pracy domowej (jedna z trzech propozycji do wyboru; pierwsza umożliwia otrzymanie oceny celującej) – rozdanie kart zadaniowych i ulotki informacyjnej *Rady dla piszących. Etapy powstawania reportażu* (załącznik 6):
 1. Wyobraź sobie, że pracujesz w redakcji gazetki szkolnej. **Napisz reportaż z życia szkoły.** Wcześniej jednak zapoznaj się z radami dla piszących. Na wykonanie zadania masz dwa tygodnie.
 2. Chcesz przekonać redaktora naczelnego, że reportaż, który planujesz przygotować, powinien znaleźć się na pierwszej stronie gazetki. **Zapisz informacje dotyczące wybranego tematu oraz uzasadnij, dlaczego twój tekst może zainteresować czytelników.** Na wykonanie zadania masz tydzień.
 3. **Zapoznaj się z tekstem R. Kapuścińskiego *Imperium*** (w podręczniku: W. Bobiński: *Świat w słowach i obrazach. Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego 3. WSiP, Warszawa 2011, s. 166 – 172) i udowodnij, że jest on reportażem. Na wykonanie zadania masz dwa dni.*

Karta pracy nr 1

					Y	R	A	T	K	U	L
		G	A	E	Z	A	T				
						O	M	S	P	I	
F	E	L	T	O	N	E	I				
						A	S	P	R	A	
				T	U	L	T	Y			
W	Y	A	I	W	D						
							Z				
							Z				

Rozwiązanie:

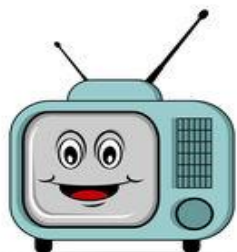
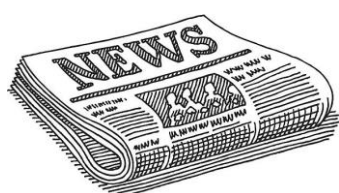
			A	R	T	Y	K	U	Ł
	G	A	Z	E	T	A			
				P	I	S	M	O	
F	E	L	I	E	T	O	N		
				P	R	A	S	A	
			T	Y	T	U	Ł		
	W	Y	W	I	A	D			
				Ż					

Hasło: **REPORTAŻ**

Załącznik 2

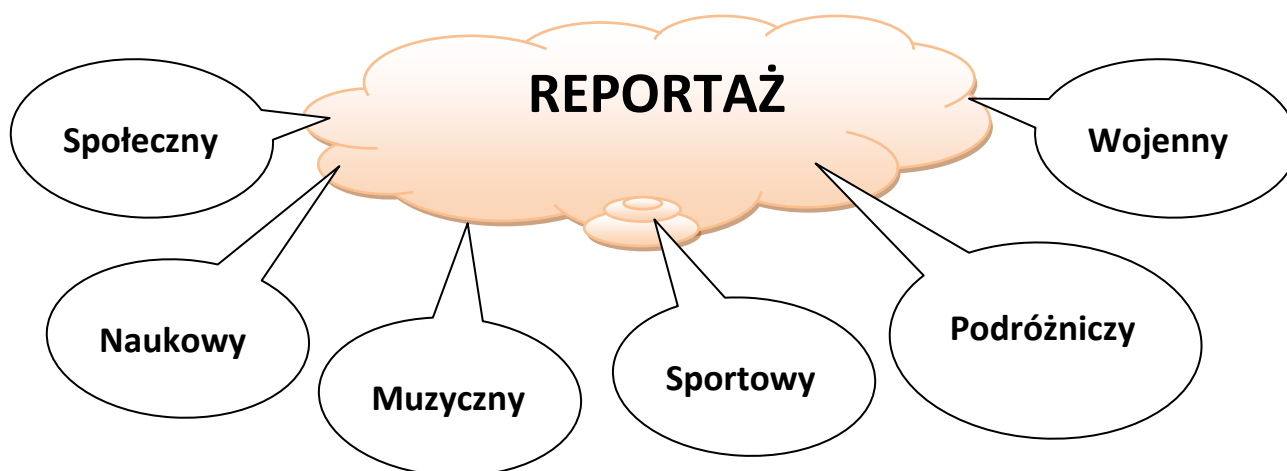
Załącznik 2a

© Can Stock Photo

© Can Stock Photo

Reportaż Aldony Kaszubskiej *Powrót między żywych*

– wybrane fragmenty⁴

Gdybym wiedział, że tak będzie, nigdy bym nawet nie spróbował – tak mówi każdy, kto wpadł w sidła narkotyków.

– Nie umiałem rozmawiać. Nie chciałem ani mówić o sobie, ani słuchać innych. Było we mnie dużo agresji, czułem wieczne zdenerwowanie. Odpowiadała mi namiastka władzy, którą otrzymałem, zacząłem rządzić ludźmi, wydawać im polecenia. Znowu chciałem być kimś – wyznaje. Do tego doszła bezsenność i nocne koszmary, miał omamy.

– Muszę wytrzymać, choćby nie wiem co się działo. Nareszcie skończą się kradzieże, awantury w domu, ucieczki, spanie gdzie popadnie. Znowu będę normalna. Dzisiaj jestem pewna, że już więcej nie zapalę – mówi z przekonaniem.

Muszą stawić czoło porażkom, brakowi pracy, pieniędzy, uczucia i zrozumienia w społeczeństwie. Czy sobie poradzą?

⁴ Całość: A. Kaszubska: *Powrót między żywych*. „Cogito” 2005, nr 20/05(249), s. 18 – 20.

Karta pracy nr 2

Grupa 1.	Jaki temat porusza autorka reportażu? Na kim (na czym) skupiona jest uwaga w tekście? Czy podjęty problem jest aktualny? Uzasadnijcie swoją wypowiedź.	
Grupa 2.	Jakie elementy (treści) zawiera reportaż: • czas, • miejsce, • zdarzenie, • wyjaśnienie sytuacji, • bohater, • inne: ...? Wybierzcie (uzupełnijcie) odpowiedzi, a następnie potwierdźcie wybór, cytując fragmenty analizowanego tekstu.	
Grupa 3.	Jakie formy tekstu zostały wprowadzone do reportażu: • sprawozdanie ze zdarzenia, • dialog (monolog) bohaterów, • opis, • uwagi (opinie), wnioski autorki, • inne: ...? Wybierzcie właściwe odpowiedzi. Która z wybranych form jest dominująca? Uzasadnijcie swoją wypowiedź.	
Grupa 4.	Określcie, w jakim czasie są użyte w tekście czasowniki. Podajcie cel zastosowanego zabiegu.	
Grupa 5.	Czy autorka reportażu uczestniczy w przedstawianym zdarzeniu? Uzasadnijcie odpowiedź.	
Grupa 6.	Jakie funkcje spełnia reportaż: • wywołuje emocje, • skłania do refleksji, • informuje, • inne: ...? Wybierzcie odpowiedź i uzasadnijcie wybór.	

Rady dla piszących

Etapy powstawania reportażu:

1. Znajdź ciekawy, aktualny temat.
2. Zbierz dokumentację na wybrany temat.
3. Pracuj w terenie (spotkaj się z ludźmi znającymi sprawę, wysłuchaj ich opowieści; znajdź ciekawych bohaterów).
4. Uporządkuj wątki, skoryguj ewentualne błędy, ułóż historię.
5. Dokonaj selekcji zebranego materiału.
6. Zajmij się montażem i obróbką literacką tekstu.